

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2024 m. gruodis

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ GRUPĖS

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos, parengtos informavimo tikslu. Oficialius sprendimų tekstus galite rasti [Teisės akty registre](#) arba [Lietuvos teismų informacinės sistemos \(LITEKO\) viešojo sprendimų paieškoje](#).

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	5
ANK 32 straipsnio 2 dalies, 34 straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl trečiojo asmens nuosavybės teisių apribojimo proporcingumo</i>	5
ANK 406 straipsnio 3 dalies taikymas	6
<i>Dėl asmens, turinčio teisę vairuoti burinę jachtą vidaus vandenyse</i>	6
ANK 420 straipsnio 2 dalies taikymas	7
<i>Dėl chuliganiško vairavimo</i>	7
ANK 566 straipsnio 1 dalies taikymas	8
<i>Dėl non reformatio in peius pricipo taikymo</i>	8
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	9
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	9
BK 7 straipsnio taikymas	9
<i>Dėl universaliojo baudžiamosios jurisdikcijos principo taikymo</i>	9
BK 22 straipsnio 1 dalies, 182 straipsnio 1 dalies taikymas	10
<i>Dėl pasikėsinimo sukčiauti</i>	10
BK 139 straipsnio 1 dalies taikymas	11
<i>Dėl neatsargių veiksmų</i>	11
BK 233 straipsnio 1 dalies taikymas	13
<i>Dėl subjekto</i>	13
BK 236 straipsnio 1 dalies taikymas	13
<i>Dėl tyčinio melagingo nekalto asmens įskundimo</i>	13
BK 281¹ straipsnio 1 dalies taikymas	14
<i>Dėl eismo įvykio</i>	14
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo laikymasis	16
BPK 44 straipsnio 5 dalies, 58 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatų laikymasis	16
<i>Dėl teismo nešališkumo principo pažeidimo</i>	16
BPK 44 straipsnio 5 dalies, 58, 59 straipsnių nuostatų laikymasis	17
<i>Dėl teismo nešališkumo principo užtikrinimo parengiamojoje teisminio proceso stadijoje</i>	17
BPK 109 straipsnio, 115 straipsnio nuostatų laikymasis	19
<i>Dėl civilinio ieškinio</i>	19

III. CIVILINĖS BYLOS	21
Daiktinė teisė	21
<i>Dėl servituto nustatymo sąlygų, taip pat nuosavybės teisės apribojimo paties savininko valia ir jo reikšmės, sprendžiant dėl negatorinio ieškinio tenkinimo sąlygų</i>	21
<i>Dėl daugiabučio namo administratoriaus atsakomybės namo atnaujinimo (modernizavimo) darbų procese</i>	22
Prievolių teisė	23
<i>Dėl procesinių palūkanų paskirties ir jų skaičiavimo</i>	23
Sutarčių teisė	25
<i>Dėl subjekto, nesudariusio krovinio vežimo sutarties, teisės pareikšti vežėjui reikalavimą dėl gavėjui nepristatyto (prarasto) krovinio</i>	25
Civilinė atsakomybė	26
<i>Dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo</i>	26
<i>Dėl juridinio asmens teisinio ir faktinio vadovo civilinės atsakomybės rūšies</i>	27
<i>Dėl antstolio pareigos perduoti vykdomąjį dokumentą bankroto administratoriui ir antstolio civilinės atsakomybės</i>	27
Darbo teisė	29
<i>Dėl biudžetinės įstaigos vadovo pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų nustatymo</i> ..	29
Civilinio proceso teisė	30
<i>Dėl baudos skolininkui, nevykdančiam teismo sprendimo, skyrimo</i>	30

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 32 straipsnio 2 dalies, 34 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl trečiojo asmens nuosavybės teisių apribojimo proporcingumo

Apžvelgiamoje atnaujintoje administracinio nusižengimo byloje institucijos nutarimu asmuo (vairuotojas) buvo nubaustas pagal ANK 247 straipsnio 13 ir 25 dalis už tai, kad jis surinko mišrias statybines ir griovimo atliekas iš lauko ir sunkiasvore transporto priemone atvežė šias į kitą teritoriją, ten neteisėtai jas išvertė ant žemės, taip užteršdamas aplinką. Asmeniui skirta bauda ir konfiskuota bendrovei priklausanti sunkiasvorė transporto priemonė. Bylą nagrinėję teismai priėmė skirtingus sprendimus dėl trečiajam asmeniui (bendrovei) priklausančios transporto priemonės konfiskavimo – apylinkės teismas pakeitė institucijos nutarimą ir konfiskavimo netaikė, apygardos teismas apylinkės nutartį panaikino ir paliko galioti institucijos nutarimą. Bendrovės direktorius prašyme atnaujinti administracinio nusižengimo bylą nurodė, kad ir institucija, ir jai pritaręs apygardos teismas, nusprenddami, kad būtina skirti administracinio poveikio priemonę – turto, priklausančio ne pažeidėjui, o bendrovei, konfiskavimą, padarė esminius materialiosios teisės pažeidimus, nes nepakankamai apsvarstė proporcingumo principą ir neįvertino visų aplinkybių, turinčių reikšmės turto konfiskavimo institutui taikyti.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad apygardos teismas, pasisakydamas dėl transporto priemonės konfiskavimo taikymo, dėmesį išimtinai skyrė ne turto konfiskavimo proporcingumui svarstyti, o ANK 29 straipsnio 4 dalies 1 punkte esančiai aplinkybei konstatuoti, išdėstydamas išvadas, kad bendrovės direktorius žinojo, jog transporto priemonė bus naudojama administraciniam nusižengimui padaryti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad šią aplinkybę išties būtina nustatyti taikant ne pažeidėjui priklausančio turto konfiskavimą, tačiau, pagal ANK nuostatas, ne vien ji lemia administracinio poveikio priemonės taikymo teisingumą, jos proporcingumo vertinimą. Apygardos teismas nuošalyje paliko ANK 34 straipsnyje nurodytų būtinų aplinkybių vertinimą, t. y.: 1) paties administracinio nusižengimo pobūdį (šiuo atveju vertinant aplinkos užteršimo mišriomis statybinėmis ir griovimo atliekomis mastą, atliekų kenksmingumą (pavojingos ar nepavojingos), padarytą galimą turtinę ir kitokią žalą aplinkai, pažeidėjo ar kitų asmenų pastangas tvarkant aplinką, atliekų išpylimo vietą, atliekų išpylimo tikslą (ar stengtasi jas paslėpti, ar tik laikyti, ar kitaip (pavojingai ar nepavojingai) panaudoti); 2) nusižengimo pavojingumas susijęs su paties atliekų tvarkymo reikalavimų nesilaikymo šiurkštumu. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad šiuo atveju būtinas vertinimas, visų pirma lyginant pažeidėjo nustatytos veikos konkretų pavojingumą su kitais

nusižengimais, pagal pavojingumo požymį išdėstytais skirtingose ANK 247 straipsnio dalyse. Kartu pažymėta, kad apygardos teismas, net trečdaliu nusprendęs sumažinti vairuotojo išpiltų atliekų kiekį, nepadarė jokių išvadų dėl konstatuoto aplinkos užteršimo masto ženklus sumažinimo įtakos taikomai parenkamai, o ne privalomai skirti administracinio poveikio priemonei.

Taigi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas apygardos teismo nutarimą panaikino ir perdavė administracinio nusižengimo bylą nagrinėti apygardos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-52-489/2024

ANK 406 straipsnio 3 dalies taikymas

Dėl asmens, turinčio teisę vairuoti burinę jachtą vidaus vandenyse

Šioje atnaujintoje administracinio nusižengimo byloje administracinė atsakomybėn patraukto asmens atstovas teigė, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė ANK 406 straipsnio 3 dalį, nes suteikė vienodą turinį laivo valdymo ir laivo vairavimo sąvokoms ir padarė nepagrįstą išvadą, kad burinę jachtą laikinai vairuojančiam asmeniui, nors burinėje jachtoje yra jos laivavedys, taikomi laivavedžiui nustatyti kvalifikacijos reikalavimai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad, siekiant užtikrinti saugią laivybą pagal laivybą vidaus vandenyse reglamentuojančius teisės aktus, laivą turi valdyti kvalifikuotas asmuo, kuriuo gali būti tik laivavedys, kadangi kitiems burinių jachtų įgulų nariams teisės aktai nenustato jokių kvalifikacijos reikalavimų. Laivavedžio diplomai, kvalifikacijos liudijimas ir burinės jachtos radijo ryšio operatoriaus pažymėjimas yra asmens teisę vairuoti vidaus vandens transporto priemonę patvirtinantys dokumentai Diplomavimo taisyklių ir ANK normų prasme. Teisės aktuose reglamentuota, kad plaukiojimo metu prie vairalazdės ar vairo rato gali būti ne bet kuris vyresnis nei 16 metų asmuo, o būtent kvalifikuotas ne jaunesnis negu 16 metų asmuo. Taigi teisėjų kolegija konstatavo, kad kvalifikacijos neturintys asmenys negali vairuoti burinės jachtos ir laivavedžio veiksmai, kai jachta perduodama vairuoti asmeniui, neturinčiam teisės to daryti, užtraukia atsakomybę pagal ANK 406 straipsnio 3 dalį.

Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas institucijos nutarimą su pakeitimais, padarytais apylinkės teismo nutartimi, paliko nepakeistą, o pareiškėjo prašymą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-51-628/2024

ANK 420 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl chuliganiško vairavimo

Apžvelgiamoje atnaujintoje administracinio nusižengimo byloje pareiškėjas teigė, kad teismai nepagrįstai jo administracinį nusižengimą kvalifikavo pagal ANK 420 straipsnio 2 dalį, o ne pagal ANK 417 straipsnio 2 dalį.

Byloje nustatyta, kad pareiškėjas, vairuodamas transporto priemonę akivaizdžiai didesniu greičiu, nei jūda transporto priemonių srautas, apvažiavo iš dešinės ta pačia kryptimi susidariusią transporto priemonių spūstį, kuri buvo susidariusi iš dviejų eismo juostų, kirsdamas ištisinę liniją, važiavo kelkraščiu, lėtėjimo juosta ir užbrūkšniuotu plotu, žyminčiu nukreipimo saleles. Teisėjų kolegija nurodė, kad toks manevravimas, esant automobilių spūsčiai, pagrįstai pripažintas chuliganišku vairavimu; šį vairavimo būdą vairuotojas pasirinko tyčia, demonstruodamas savo išskirtinumą ir nepagarbą kitiems vairuotojams, savo interesus įgyvendino šiurkščiai ignoruodamas saugaus eismo reikalavimus, keldamas grėsmę eismo saugumui.

Dėl pareiškėjo versijos, kad jis išsuko iš pagrindinio kelio siekdamas ne apvažiuoti susidariusią automobilių spūstį, o persirikiavo, ketindamas sukti į dešinę, važiuoti savo turimos sodybos kryptimi, tačiau, pasikeitus planams, vėl įvažiavo į pagrindinį kelią, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, jog už KET pažeidimą pareigūno sustabdytas pareiškėjas apie savo tikslą važiuoti į sodybą nieko nepaaiškino. Be to, jei pareiškėjas būtų persigalvojęs dėl kelionės tikslo, jis būtų turėjęs vadovautis kelių ženkliniu, toliau važiuoti lėtėjimo juosta, apsisukti leistinoje vietoje ir į magistralinį kelią grįžti greitėjimo juosta. Kartu teisėjų kolegija pripažino nepagrįstu pareiškėjo argumentą, kad jis neprivalėjo rodyti posūkio ženklo, važiuodamas lėtėjimo juosta, nes už jo nebuvo jokių transporto priemonių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad KET nenustato jokių sąlygų ar išimčių, kada būtų galima nerodyti posūkio ženklo, esant byloje aptartiems KET nustatytiems atvejams. Taip pat teisėjų kolegija nesutiko su pareiškėjo teiginiu, kad jo manevravimo negalima buvo laikyti pavojingu, atsižvelgiant į jo vairuojamo automobilio techninius parametrus. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad KET privalomos visiems asmenims, nesvarbu, kokį automobilį jie vairuotų, taigi pareiškėjo nurodoma jo vairuojamo automobilio techninė specifikacija jokios teisinės reikšmės kvalifikuojant jo administracinį nusižengimą neturi ir pavojingumo, pasirenkant tokį manevravimo būdą, kurį pasirinko pareiškėjas, nemažina.

Teisėjų kolegija nurodė, kad teismai taip pat teisingai nustatė ir šio administracinio nusižengimo motyvą – chuliganiškas paskatas. Pareiškėjas, apvažiudamas automobilius, stovinčius didelėje spūstyje, iš dešinės, akivaizdžiai tenkino savo individualų interesą – nestovėti kartu su kitais

automobiliais spūstyje, sutaupyti laiko kitų vairuotojų, besilaikančių KET, sąskaita, demonstravo savo išskirtinumą ir nepagarbą kitiems transporto priemonių vairuotojams, priešpriešindamas savo poreikius kitų asmenų poreikiams. Pirmiau nurodytu manevravimu, pažeidžiant KET, buvo ne tik rodoma nepagarba, bet kartu ir keliamas pavojus kitiems eismo dalyviams. Tokį vairavimo būdą vairuotojas pasirinko tyčia, demonstruodamas savo išskirtinumą, savo interesus (spūsties metu greičiau pasiekti kelionės tikslą) įgyvendino šiurkščiai ignoruodamas saugaus eismo reikalavimus, keldamas grėsmę eismo saugumui.

Taigi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas institucijos nutarimą, apylinkės ir apygardos teismų nutartis paliko nepakeistus, o pareiškėjo prašymą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. e2AT-54-1214/2024

ANK 566 straipsnio 1 dalies taikymas

Dél non reformatio in peius pricipo taikymo

Šioje atnaujintoje administracinio nusižengimo byloje administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo teigė, kad buvo pabloginta jo, kaip skundą padavusio asmens, teisinė padėtis ir taip pažeistas *non reformatio in peius* (asmens padėties dėl jo paties paduoto skundo pabloginimo negalimumo) principas.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad *non reformatio in peius* principo turi būti laikomasi visais atvejais, kai procesas vyksta asmens, dėl kurio vyksta administracinio nusižengimo teiseną, iniciatyva, – ir tiriant administracinius nusižengimus, ir nagrinėjant bylą. Aptariamoje byloje buvo nustatyta, kad, institucijai iš dalies sutikus su administracinėn atsakomybėn patraukto asmens skundu dėl institucijos nutarimo, panaikinus pirmąjį institucijos nutarimą ir atlikus papildomus tyrimo veiksmus, administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo antruoju institucijos nutarimu už tą patį įvykį, pagal tą patį ANK straipsnį ir už tuos pačius KET reikalavimų pažeidimus nubaustas didesne bauda, t. y. vietoj pirmuoju nutarimu paskirtos 60 Eur baudos antruoju nutarimu jam buvo paskirta 75 Eur dydžio bauda. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad pareiškėjui, pagal kurio skundą dėl institucijos nutarimo paskirti jam baudą buvo tęsiama administracinė teiseną, nepagrįstai paskirta didesnė bauda.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija pakeitė institucijos nutarimą, apylinkės ir apygardos teismų nutartis ir pareiškėjui pagal ANK 417 straipsnio 3 dalį paskirtą 75 Eur baudą sumažino iki 60 Eur.

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 7 straipsnio taikymas

Dėl universaliojo baudžiamosios jurisdikcijos principo taikymo

Kasaciniame skunde nuteistojo gynėjas teigė, kad teismai, taikydami šioje baudžiamojoje byloje universalųjį baudžiamosios jurisdikcijos principą, netinkamai aiškino šiam principui taikyti būtinas sąlygas. Kasatorius pažymėjo, kad jo ginamojo padarytos nusikalstamos veikos, kvalifikuotos pagal BK 260 straipsnio 3 dalį, buvo padarytos užsienio valstybėse (Prancūzijos Respublikoje, Venesuelos Bolivarо Respublikoje, Ispanijos Karalystėje), todėl jis galėjo būti baudžiamas pagal BK tik tuo atveju, jeigu tose valstybėse nebūtų jokio teisinio reglamentavimo, kuriuo būtų kontroliuojamas neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimas. Kadangi, anot kasatoriaus, šiose valstybėse yra nustatyta baudžiamoji atsakomybė už tokio pobūdžio nusikalstamas veikas, dėl to šioje byloje turėjo būti vadovaujama personaliniu ir abipusio veikos baudžiamumo jurisdikcijos principais (BK 5 ir 8 straipsniai).

Kasacinis teismas nurodė, kad BK 7 straipsnyje įtvirtinto universaliojo baudžiamosios jurisdikcijos principo esmė – valstybė turi teisę taikyti baudžiamąją atsakomybę už tarptautinius ir tarptautinio pobūdžio nusikaltimus, padarytus už jos teritorijos ribų, netaikydama abipusio baudžiamumo sąlygos, t. y. nelygindama skirtingų valstybių baudžiamųjų įstatymų nuostatų. Nusikaltimai, susiję su neteisėtu disponavimu narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis, yra tarptautinio pobūdžio nusikaltimai, už kuriuos baudžiama vadovaujantis atitinkamomis tarptautinėmis konvencijomis, aptariamam atveju – 1988 m. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta (toliau – Konvencija), kurios šalys yra ir Lietuvos Respublika, ir kasatoriaus nurodytos valstybės. Konvencija suteikia galimybę valstybėms narėms nacionalines baudžiamojo įstatymo normas formuluoti taip, kad baudžiamoji atsakomybė už Konvencijoje įvardytas veikas būtų nustatyta visais atvejais; kiekviena valstybė, nustačiusi baudžiamąją atsakomybę už šias veikas, gali dėl jų įgyvendinti universaliąją jurisdikciją, t. y. taikyti baudžiamąją atsakomybę nepriklausomai nuo nusikaltimų padarymo vietos įstatymų, nusikalstamą veiką padariusio asmens pilietybės ir gyvenamosios vietos.

Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad visi nusikaltimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis (BK 259–269 straipsniai), yra įtraukti į baigtinį BK 7 straipsnyje esantį nusikaltimų, už kurių padarymą Lietuvos Respublikos baudžiamoji jurisdikcija įgyvendinama taikant universalųjį principą, sąrašą; asmuo, padaręs tarptautinį ar tarptautinio pobūdžio nusikaltimą, nurodytą BK 7 straipsnyje, gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus net ir tuo atveju, kai nusikaltimo padarymo vietos valstybė nenustato baudžiamosios atsakomybės už tokią veiką; taigi baudžiamosiose bylose dėl tokių nusikaltimų neturi būti nustatoma, ar baudžiamoji atsakomybė už tokių veikų padarymą yra nustatyta kitose šalyse. Kasatoriaus ginamasis byloje pripažintas kaltu dėl neteisėto disponavimo narkotinėmis medžiagomis nusikaltimų, padarytų atvirosiuose vandenyse plaukiant laivu su Didžiosios Britanijos Mergelių Salų vėliava bei Ispanijos Karalystėje, dėl to teismai tinkamai taikė universalųjį, o ne pilietybės ir (ar) abipusio baudžiamumo principus. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad byloje nebuvo nustatyta BK 8 straipsnio 2 dalyje nurodytų pagrindų, kurie neleistų taikyti nuteistajam baudžiamosios atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį įstatymą.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nuteistojo gynėjo kasacinį skundą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-256-976/2024

BK 22 straipsnio 1 dalies, 182 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl pasikėsینimo sukčiauti

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje kasatorius ginčijo jo nuteisimą už pasikėsinimą sukčiauti. Kasatoriaus nuomone, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai 6155,88 Eur sumos PVM sąskaitos faktūros išrašymą už atliktus traktoriaus remonto darbus vertino kaip sukčiavimą, taip nepagrįstai kriminalizavo civilinius teisinius santykius.

Teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas kasatorių nuteisė už pasikėsinimą sukčiauti nenustatęs aiškiai įrodytos situacijos, kad vien kasatoriaus tyčinėmis pastangomis buvo sukurtos sąlygos civiliniams teisiniams santykiams peraugti į baudžiamuosius. Byloje inkriminuotas pasikėsinimas sukčiauti pasireiškė tuo, kad kasatorius, siekdamas nuslėpti iš nukentėjusiojo gautų 4000 Eur grynąjį pinigų pasisavinimą, bendrovei gavus nukentėjusiojo rašytinę pretenziją dėl netinkamai atliktų traktoriaus remonto darbų, nurodė atgaline data išrašyti

6155,88 Eur sumos PVM sąskaitą faktūrą už traktoriaus remontą ir pateikė ją nukentėjusiajam apmokėti, taip apgaule sukurdamas pastarajam prievolę sumokėti už traktoriaus remontą 6155,88 Eur, nors nukentėjusysis jau buvo sumokėjęs sutartus 4000 Eur. Taigi kasacinis teismas nusprendė, kad, pagal kaltinimo formuluotę, pasikėsinimas apgauti šiuo atveju pasireiškė netikros prievolės sukūrimu vien tik išrašant PVM sąskaitą faktūrą ir pateikiant ją apmokėti nukentėjusiajam, nevertinant, už kokius remonto darbus ji išrašyta, visiškai paliekant nuošalyje faktus, kad pagal žodinę sutartį traktoriaus remontas bendrovėje buvo atliktas ir pagrindinis kilęs ginčas buvo dėl atliktų remonto darbų kainos ir kokybės. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad byloje nebuvo neabejotinai įrodyta, kad būtent kasatorius pagal žodinę sutartį gavo iš nukentėjusiojo 4000 Eur už traktoriaus remontą ir juos pasisavino. Kasacinis teismas pažymėjo, kad nukentėjusysis nebuvo prieš savo valią įtrauktas į jo interesų neatitinkantį sandorį, o traktoriaus remonto ir pervežimo paslaugos bendrovėje buvo atliktos. Taip pat byloje nebuvo tirta ir nustatyta, kad PVM sąskaitoje faktūroje nurodytų atliktų remonto darbų, pakeistų traktoriaus dalių vertė yra aiškiai neatitinkanti tikrovės. Tokios aplinkybės byloje net nebuvo tiriamos, pats traktorius neapžiūrėtas, objektyviai jo būklė tiek prieš remontą, tiek po jo neįvertinta, techniniai specialūs duomenys apie pakeistas dalis, remonto sąnaudas nebuvo surinkti. Teisėjų kolegijos vertinimu, nurodytų aplinkybių kontekste PVM sąskaitos faktūros už atliktus traktoriaus remonto darbus ir suteiktas transportavimo paslaugas išrašymas, jos įtraukimas į apskaitą (net ir vėlesnis, nei įvyko pati ūkinė operacija) savaime nelaikytini neteisėtu veiksniu, tuo labiau nelaikytini pasikėsiniu panaudoti apgaule, nes prievolė kildinama iš realių remonto darbų atlikimo ir pervežimo paslaugų suteikimo.

Taigi, nusprendęs, kad kasatoriaus veika neatitinka jam inkriminuoto BK 182 straipsnio 1 dalyje nurodyto nusikaltimo požymių, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo apkaltinamąjį nuosprendį panaikino ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį be pakeitimų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261-489/2024

BK 139 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl neatsargių veiksmų

Šioje baudžiamojoje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai priėmė skirtingus sprendimus dėl kasatorės veiksmų, kai ji miesto gatvių sankryžoje, sėdėdama ant automobilio galinės sėdynės ir atidarydama galines kairės pusės dureles, jomis trenkė į dešinę plaštaką dviračiu

važiuojančiam nukentėjusiajam ir taip padarė jam dešinės plaštakos IV piršto galinio pirštakaulio atvirą skeveldrinį lūžį. Pirmosios instancijos teismas priėmė išteisinamąjį nuosprendį, nes nenustatė kaltinamosios neatsargių pavojingų veiksmų, t. y. kad ji, prieš išlipdama iš automobilio, neapsidairė, neįsitikino išlipimo saugumu ir atidarydama dureles trenkė dviračiu pravažiuojančiam nukentėjusiajam į dešinę plaštaką, kartu nenustatė ir jos neatsargios kaltės, nes, šio teismo vertinimu, ji negalėjo ir neturėjo numatyti, kad dviračių taku gana nemažu greičiu priešinga dviračių eismui kryptimi atvažiuos (išnirs) prieš automobilį dviratininkas ir atsitreks į pravertas automobilio dureles. Apeliacinės instancijos teismas, iš naujo įvertinęs įrodymus, priėmė priešingą sprendimą.

Kasacinis teismas sutiko su apeliacinės instancijos teismo argumentais, kad būtent nuteistoji, prieš išlipdama iš automobilio, neapsidairė ir neįsitikino, kad tai daryti saugu, ji nekelia pavojaus ar netrukdo kitiems eismo dalyviams, atidarė automobilio dureles ir trenkė dviračiu ta pačia kryptimi greta važiuojamosios dalies esančia dviračių juosta pravažiuojančiam nukentėjusiajam į dešinę plaštaką, taip padarė pirmiau nurodytą lūžį, kuris vertinamas kaip nesunkus sveikatos sutrikdymas. Tarp nuteistosios veiksmų ir nukentėjusiajam nustatyto nesunkaus sveikatos sutrikdymo yra tiesioginis priežastinis ryšys. Teisėjų kolegijos nuomone, akivaizdu, kad jeigu nuteistoji šioje situacijoje būtų elgusis rūpestingai, laikiusis bendrų saugaus elgesio taisyklių (kurios, be kita ko, įtvirtintos ir KET 148 punkte), nepriklausomai nuo dviračiu važiuosio nukentėjusiojo veiksmų, šis įvykis nebūtų įvykęs ir nebūtų kilę paminėti byloje nustatyti padariniai.

Kasacinis teismas sutiko su apeliacinės instancijos teismo pozicija, kad, atlikdama pirmiau nurodytus veiksmus, nuteistoji veikė nusikalstamai nerūpestingai. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad byloje nustatyta, jog įvykio vieta yra gatvėje, kur vyksta intensyvus eismas. Suprantama ir logiška, kad esant tokioms sąlygoms asmenys, atidarydami automobilio dureles ir išlipdami iš automobilio, kiekvienu atveju privalo įsitikinti, kad tai daryti yra saugu ir tokiais veiksmais niekam nebus sukeltas pavojus. Taigi apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad nuteistoji nenumatė, jog dėl jos veikimo (neatsargiai ir nerūpestingai atidarius automobilio dureles) gali atsirasti baudžiamajame įstatyme nustatytų padarinių, nors pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti. Kasacinio teismo vertinimu, pagal byloje nustatytas aplinkybes ir savo asmenines savybes nuteistoji neabejotinai galėjo užtikrinti aplinkinių saugumą, tačiau elgdamasi nerūpestingai šios iš saugaus elgesio taisyklių ir įprastų visuotinai žinomų bendrųjų atsargumo reikalavimų kylančios pareigos neįvykdė, t. y. elgėsi nusikalstamai nerūpestingai.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nuteistosios ir jos gynėjos kasacinį skundą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270-511/2024

BK 233 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl subjekto

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje nuteistas, be kita ko, buvo kaltinamas tuo, jog siekė paveikti liudytoją (kitą nuteistąjį), kad šis tyrimo metu duotų nuteistojo teisinei padėčiai palankius parodymus, susijusius su narkotinių medžiagų turėjimu ir vartojimu įvykio metu. Prokuroras kasaciniame skunde teigė, kad žemesnės instancijos teismai netinkamai įvertino byloje esančius įrodymus ir padarė nepagrįstą išvadą, jog nuteistojo veiksniuose nenustatyta BK 233 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos sudėties požymių.

Kasacinis teismas sutiko su teismų išvada, kad nuteistas nepadarė pirmiau nurodytos nusikalstamos veikos, tačiau pripažino netinkamu teismų argumentą, jog kitas nuteistas nėra subjektas pagal BK 233 straipsnio 1 dalį, kuriam galėjo būti daromas poveikis. Teisėjų kolegija nurodė, kad asmenį galima traukti baudžiamajon atsakomybėn pagal BK 233 straipsnio 1 dalį tik tuomet, kai jis veikia liudytoją duoti melagingus parodymus įtariamojo, kaltinamojo ar nuteistojo byloje. Aptariamam atveju nuteistieji ne kartą susitiko, kad aptartų duotus parodymus, nuteistas liepė kitam nuteistajam apklausų metu nieko nepasakoti apie narkotines medžiagas, kurios buvo laikomos ir vartojamos įvykio metu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šių susitikimų ir pokalbių metu abu nuteistieji byloje turėjo liudytojo procesinį statusą. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija konstatavo, kad abu nuteistieji, būdami liudytojai, derino savo pozicijas tarpusavyje dėl įvykio, dėl kurio žuvo asmuo, tuo metu byloje nesant nustatytų įtariamųjų, todėl tokie veiksmai negalėjo būti kvalifikuojami kaip poveikis liudytojui pagal BK 233 straipsnio 1 dalį.

Taigi kasacinis teismas prokuroro kasacinį skundą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-251-1214/2024

BK 236 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl tyčinio melagingo nekalto asmens įskundimo

Šioje baudžiamojoje byloje asmuo buvo nuteistas, be kita ko, pagal BK 236 straipsnio 1 dalį už tai, kad bendruoju pagalbos telefonu pranešė apie žinomai nebūtą nusikaltimą, jog greitosios medicinos pagalbos (toliau – GMP) darbuotojams jis davė 100 Eur kyšį, o šie pinigus paėmė; dėl to

buvo pradėtas GMP paramedikės ir vairuotojo baudžiamasis persekiojimas dėl kyšininkavimo. Nuteistasis ir jo gynėjas kasaciniu skundu nesutiko su abiejų instancijų teismų sprendimais pripažinti nuteistą kaltu pagal BK 236 straipsnio 1 dalį, teigdami, kad nuteistojo veiksmai neturi šios nusikalstamos veikos sudėties požymių.

Teisėjų kolegija nurodė, kad nuteistojo kyšio siūlymo ir davimo GMP paramedikėi faktas patikimai nustatytas byloje surinktais ir ištirtais įrodymais. Dėl to teismai nepagrįstai nuteistojo pranešimą Bendrajam pagalbos centrui vertino kaip melagingą. Tokią išvadą kasacinis teismas padarė dėl to, kad, visų pirma, savo skambučiu nuteistasis iš esmės pranešė apie savo paties realiai padarytą nusikaltimą – kyšio GMP paramedikėi davimą už pageidaujamą teisėtą jos veikimą vykdant įgaliojimus, t. y. už vaistų suleidimą. Antra, pripažinta, kad už šį nusikaltimą apeliacinės instancijos teismo jis buvo nuteistas pagrįstai. Taigi, nors aptariamam atveju nuteistojo nurodyta aplinkybė, kad GMP paramedikė priėmė jai duodamą 100 Eur kyšį, prieštaravo byloje esantiems įrodymams, tačiau, teisėjų kolegijos nuomone, tai vertintina ne kaip tyčia iškreiptos informacijos pateikimas, o kaip nuteistojo klaidingas įvykio situacijos vertinimas ir padaryta neteisinga prielaida, kuri nuteistojo buvo išvesta iš jo atliktų veiksmų (kaip pasekmė). Dėl to kasacinis teismas nusprendė, kad aptarta situacija nesudaro pagrindo nuteistojo veiksmus vertinti kaip BK 236 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą tyčinį melagingą nekalto asmens įskundimą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija žemesnės instancijos teismų priimtų nuosprendžių dalis dėl nuteistojo nuteisimo pagal BK 236 straipsnio 1 dalį panaikino ir baudžiamąją bylą jam pagal BK 236 straipsnio 1 dalį nutraukė BPK 3 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281-1073/2024

BK 281¹ straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl eismo įvykio

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje asmuo pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu buvo nuteistas pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalį už tai, kad ties daugiabučiu namu, vairuodamas automobilį, jis šio nesuvaldė ir nuvažiavo nuo kelio į šalia esantį griovį, dėl to buvo apgadintas kelio kelkraštis (sankasa); po šio įvykio iki įvykio aplinkybių nustatymo asmuo vartojo alkoholį ir alkoholio kiekio matuokliu buvo nustatytas 3,39 promilės neblaivumas (be paklaidos). Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad automobilio nuvažiavimas nuo kelio į šalia esantį griovį nėra laikomas eismo

įvykiu, nes, be kita ko, šiais veiksmais nebuvo padaryta žala kaimo bendruomenės valdybai dėl tariamai apgadinto kelio kelkraščio (sankasos). Dėl to šis teismas, nenustatęs visų BK 281¹ straipsnio 1 daliai taikyti būtinųjų požymių, panaikino pirmosios instancijos teismo apkaltinamąjį nuosprendį ir asmenį išteisino. Prokuroras kasaciniu skundu nesutiko su išteisinamuoju nuosprendžiu.

Kasacinis teismas pritarė pirmosios instancijos teismo pozicijai, kad tokie veiksmai, kaip vairuojamo automobilio nesuvaldymas ir nuvažiavimas nuo kelio į šalia esantį griovį bei kelio kelkraščio (sankasos) apgadinimas bandant iš jo išvažiuoti, sukėlė eismo įvykį. Šiais išteisintojo veiksmais nebuvo padaryta žala kaimo bendruomenės valdybai, tačiau tai nepaneigia byloje nustatytų aplinkybių, t. y. kelio kelkraščio (sankasos) apgadinimo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad žalos požymis yra vertinamoji kategorija, jos (žalos) buvimas ar nebuvimas nebūtinai turi priklausyti nuo turto savininko valios išraiškos. Dėl to sugadinus ar tik apgadinus turtą (šiuo atveju – apgadinus kelią) negali būti laikoma, kad žala nekilo arba ji yra mažareikšmė ir pan. Taigi, tai, kad kaimo bendruomenės valdyba po septynių mėnesių nuo įvykio informavo išteisintojo gynėją, jog žala keliui nebuvo padaryta, šiuo atveju asmens baudžiamosios atsakomybės pagal BK 281¹ straipsnio 1 dalies nuostatas nepašalina. Kasacinis teismas pabrėžė, kad eismo įvykis negali būti siejamas tik su atsiradusia žala. Vertinant šią aplinkybę baudžiamojo įstatymo taikymo aspektu, tai sudarytų visą kompleksą eismo įvykį sukėlusio asmens veiksmų, kurie atskleidžia, ar saugaus eismo keliais taisyklių pažeidimas sukėlė pavojų eismo dalyviui ar dalyviams bei turtui, taip pat svarbu tai, ar eismo įvykį sukėlęs asmuo ėmėsi priemonių padariniams pašalinti ir saugiam eismui toje vietoje užtikrinti. Pagal byloje išnagrinėtus įrodymus ir nustatytas aplinkybes, kaltinamasis, nuvažiavęs nuo kelio, ne tik apgadino kelio sankasą ir automobilį, bet ir paliko jį griovyje, tamsiu paros metu iš dalies išsikišusį į kelkraštį, nesiėmė veiksmų, kad pažymėtų šią vietą šviesą atspindinčiomis priemonėmis ar įjungtų avarinį šviesos signalą, nesikreipė į techninės pagalbos tarnybą, kad būtų ištrauktas automobilis ir atlaisvintas kelkraštis, o nuėjo svaigintis alkoholiu, dėl to jam buvo nustatytas sunkus girtumas – 3,39 promilės neblaivumas (be paklaidos). Visos šios aplinkybės, teisėjų kolegijos nuomone, apibūdino eismo įvykio ir kaltininko veiksmų pavojingumą.

Taigi kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nuosprendį panaikino ir paliko pirmosios instancijos teismo nuosprendį be pakeitimų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269-697/2024

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo laikymasis

BPK 44 straipsnio 5 dalies, 58 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatų laikymasis

Dėl teismo nešališkumo principo pažeidimo

Kasaciniame skunde nuteistasis teigė, kad pirmosios instancijos teismas nutartyje grąžinti bylą prokurorui išdėstė savo nuomonę dėl jo kaltumo pagal įstatymą, o apeliacinės instancijos teismas, konstatuodamas, kad minėta nutartimi kaltės klausimas nebuvo sprendžiamas, iš esmės nevertino pirmosios instancijos teismo nutartyje išdėstytų frazių. Kasatoriaus teigimu, nutartyje grąžinti bylą prokurorui buvo aiškiai nustatyta nusikalstama veika, jos mechanizmas, dalyviai ir bendrininkų rūšys, todėl bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas negali būti laikomas nešališku.

Atsakydama į šiuos kasacinio skundo argumentus, teisėjų kolegija nurodė, kad bylą nagrinėjančiam teismui yra suteikta galimybė grąžinti bylą prokurorui BPK 254 straipsnio 3 dalyje nustatytais atvejais: jeigu nagrinėjimo teisme metu nustatoma, kad surašytas iš esmės BPK 219 straipsnio reikalavimų neatitinkantis kaltinamasis aktas ar padaryta kitų esminių baudžiamojo proceso pažeidimų, kurie trukdo nagrinėti bylą, taip pat jeigu yra prokuroro prašymas, kai reikia papildyti ikiteisminį tyrimą. Šiame kontekste kasacinis teismas pažymėjo, kad BPK 58 straipsnyje nėra nustatyto draudimo, prokurorui įvykdžius teismo nurodymus ir perdavus bylą su kaltinamuoju aktu nagrinėti pirmosios instancijos teismui, bylą nagrinėti tos pačios sudėties teismui, nes tai nėra pakartotinis bylos nagrinėjimas BPK 58 straipsnio prasme. Tai, kad teismas, kuris priėmė nutartį perduoti bylą prokurorui, o prokurorui įvykdžius nurodymus ir perdavus bylą teismui su kaltinamuoju aktu, toliau nagrinėja bylą iš esmės ir priima teismo baigiamąjį aktą, savaime negali būti laikoma pagrindu pripažinti teismą šališku objektyviuoju aspektu. Tačiau kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinama, ar nutartyje perduoti bylą prokurorui nebuvo išdėstytos frazės, keliančios pagrįstų abejonių dėl teismo nešališkumo.

Kartu teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad teismas nutartyje perduoti bylą prokurorui turi vengti bylos faktinių aplinkybių ir įrodymų (duomenų) vertinimo, pareikšto kaltinimo teisinio vertinimo ir išvadų dėl kaltinamojo, taip pat ir kitų asmenų, kurie nėra kaltinami nagrinėjamoje byloje, kaltumo, taip siekdamas nepakenkti teisingam bylos nagrinėjimui vėlesniame procese. Priešingai, konkrečios bylos aplinkybėmis tai gali būti vertinama kaip išankstinis asmens, teisiamo vėlesniame procese, kaltumo klausimo sprendimas, ir tai gali sukelti objektyviai pagrįstų abejonių, kad atitinkamas teismas (teisėjas), vėliau nagrinėdamas baudžiamąją bylą, jau turėjo išankstinę nuomonę dėl bylos esmės.

Apžvelgiamoje byloje pirmosios instancijos teismo pavartota frazė, kurioje nurodoma, kad iš liudytojos parodymų matyti, jog iš nuteistajam inkriminuoto naminės degtinės kiekio tam tikrą jos kiekį realizavo kitas asmuo, taip padėdamas nuteistajam daryti nusikalstamą veiką kaip padėjėjas, sudaro pagrindą pagrįstai manyti, kad nuteistasis padarė nusikalstamą veiką. Dėl to, kasacinio teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismo nutartyje, priimtoje vadovaujantis BPK 254 straipsnio 3 dalimi, iš esmės buvo konstatuotos įrodytomis pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybės, kurios yra nustatomos priimant apkaltinamąjį nuosprendį, t. y. buvo atliktas bylos faktinių aplinkybių vertinimas ir pasisakyta dėl kaltinimo pagrįstumo, taip pat ir atliktas liudytojos, kuri nebuvo kaltinama byloje, veiksmų teisinis vertinimas. Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad tokių teiginių vartojimas minėtoje nutartyje gali būti suprantamas kaip teismo išankstinė nuomonė dėl bylos baigties ir tokie teiginiai nesuderinami su nekaltumo prezumpcijos principu.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas savo nutartyje, priimtoje vadovaujantis BPK 254 straipsnio 3 dalimi, išdėstęs nuteistojo ir liudytojos atliktų veiksmų vertinimą ir vėliau išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, buvo objektyviai šališkas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-277-648/2024

BPK 44 straipsnio 5 dalies, 58, 59 straipsnių nuostatų laikymasis

Dėl teismo nešališkumo principo užtikrinimo parengiamojoje teisminio proceso stadijoje

Kasaciniame skunde nuteistojo gynėjas teigė, kad bylą išnagrinėjo šališkas apeliacinės instancijos teismas. Kasatorius nurodė, kad, atidėjusi bylos nagrinėjimą dėl nuteistojo nedalyvavimo, nepradėjusi bylos nagrinėjimo iš esmės, teisėjų kolegija išsprendė gynybos pareikštą prašymą išreikalauti papildomą informaciją iš užsienio valstybių dėl neteisėto disponavimo narkotinėmis medžiagomis reglamentavimo. Teisėjų kolegija nutarė nesikreipti į užsienio valstybių institucijas, nes sutiko su prokuroro pozicija, kad šioje baudžiamojoje byloje buvo taikytos BK 7 straipsnio 10 punkto nuostatos. Taigi teisėjų kolegija, nepradėjusi bylos nagrinėjimo iš esmės, atidėjusi teismo posėdį ir priėmusi sprendimą dėl nuteistojo dalyvavimo procese, neišklausiusi argumentų dėl pareiškiamų prašymų, faktiškai pasisakė dėl vieno iš pagrindinių apeliacinio skundo argumentų – BK 7 ir 8 straipsnių taikymo.

Atsakydamas į šiuos kasacinio skundo argumentus, kasacinis teismas, be kita ko, nurodė, kad teismo nešališkumo principo pažeidimui konstatuoti nepakanka vien tik kurio nors proceso dalyvio nuomonės. Subjektyvi proceso dalyvio nuomonė ar nepasitikėjimas nėra ir negali būti laikomas objektyviai pagrįsta abejojne. Svarbiausią reikšmę turi tai, ar tokia nuomonė gali būti laikoma objektyviai pagrįsta, turi būti nustatyti realūs faktai, keliantys abejonių dėl teismo nešališkumo. Bendriausiu požiūriu teismo šališkumas gali būti konstatuotas, kai nustatomos konkrečios faktinės aplinkybės, patvirtinančios išankstinį teismo nusistatymą ar nusiteikimą priimti procesinį sprendimą vienos iš proceso šalių naudai ar nenaudai arba tendencingą proceso organizavimą, turi būti nustatyti realūs faktai, keliantys abejonių dėl teismo nešališkumo.

Apžvelgiamoje byloje teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad bylos nagrinėjimo dalyvių prašymų tenkinimas ar jų atmetimas yra teismo prerogatyva. Taigi, proceso dalyvių, tarp jų ir kaltininko ar (ir) jo gynėjo, prašymų atmetimas pats savaime nesuteikia pagrindo teigti, kad buvo suvaržyta kaltininko teisė į gynybą ar kad teismas buvo šališkas.

Teisėjų kolegija nurodė, kad pats savaime prašymų, pateiktų parengiamojoje teisiamojo posėdžio dalyje, sprendimas yra neatsiejama teisminio nagrinėjimo dalis ir nerodo teismo šališkumo. Proceso dalyviai, išreikšdami savo nuomonę dėl to, ar yra pagrindas ir ar tikslinga atidėti baudžiamosios bylos nagrinėjimą, gali pareikšti įvairius prašymus. Nuteistojo gynėjas įgyvendino savo teisę parengiamojoje teismo posėdžio dalyje pareikšti prašymus, iš šių prašymų du buvo tenkinti, vienas atmestas. Iš bylos medžiagos matyti, kad šioje posėdžio dalyje buvo užtikrintas rungimosi principo įgyvendinimas, suteikiant galimybę dėl gynybos pareikštų prašymų pasisakyti ir prokurorui. Dėl to, teisėjų kolegijos vertinimu, nuspręsdamas bylos nagrinėjimą atidėti dėl to, kad būtų užtikrinta nuteistojo teisė dalyvauti apeliaciniame procese, ir kartu išspręsdamas gynėjų pateiktus prašymus, apeliacinės instancijos teismas nepademonstravo šališkumo. Kartu kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad gynėjo prašymas išreikalauti papildomą informaciją apie užsienio valstybių teisinį reguliavimą, susijusį su disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, apžvelgiamoje byloje laikytinas akivaizdžiai nepagrįstu. Šiuo atveju baudžiamasis teisinis reguliavimas – BK 7 straipsnio 10 punktą – yra visiškai aiškus (nedviprasmiškas): asmeniui inkriminuojant neteisėtą disponavimą narkotinėmis medžiagomis, valstybė taiko universaliąją jurisdikciją, tam nėra būtina nustatyti abipusio baudžiamumo sąlygos, taigi užsienio valstybių teisės aktų, reglamentuojančių baudimą už disponavimą narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, išreikalavimas neturi teisinės reikšmės sprendžiant dėl asmens, kuriam inkriminuoti nusikaltimai, nustatyti BK 260 straipsnio 3 dalyje, baudžiamosios atsakomybės teisinio pagrindo. Šiame kontekste kasacinis teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad jei teismas tenkintų prašymus, kurių realizavimas

užtrunka ilgą laiko tarpą (kaip šiuo atveju buvo prašoma), nors jau teikiant prašymą aišku, kad gauta informacija neturi teisinės reikšmės nagrinėjamai bylai, kiltų grėsmė pažeisti kaltinamojo teisę į pagrįstos trukmės procesą.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, atmetęs nuteistojo gynėjo prašymą, neparodė savo išankstinio nusistatymo dėl bylos baigties.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-256-976/2024

BPK 109 straipsnio, 115 straipsnio nuostatų laikymasis

Dėl civilinio ieškinio

Kasaciniame skunde civilinės ieškovės atstovas teigė, kad apeliacinės instancijos teismas, patenkinęs civilinį ieškinį iš dalies, o kitą civilinio ieškinio dalį palikęs nenagrinėtą, esmingai pažeidė BPK reikalavimus, keliamus civilinio ieškinio nagrinėjimui baudžiamojoje byloje.

Kasacinis teismas nurodė, kad galimybė vienu metu nagrinėti baudžiamąją bylą ir civilinį ieškinį atsiranda dėl juridinio fakto – nusikaltimo, kuris tampa pagrindu taikyti baudžiamąją ir civilinę atsakomybę. Taigi žalos samprata baudžiamojoje ir baudžiamojo proceso teisėje pirmiausia susijusi su nusikalstamos veikos, aprašytos BK specialiosios dalies straipsnyje, požymiais, kurių buvimas įrodinėjamas konkrečioje byloje. Tenkinant civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje gali būti priteisiama atlyginti tik ta žala, kuri yra baudžiamojoje byloje nustatytos nusikalstamos veikos padarinys. Tarp nusikalstamos veikos ir žalos turi būti tiesioginis priežastinis ryšys, reiškiantis, kad atitinkamą žalą (padarinius) sukėlė būtent BK specialiosios dalies straipsniu uždrausta nusikalstama veika, kuri yra konkrečios bylos nagrinėjimo dalykas. Kitaip tariant, baudžiamajame procese gali būti atlyginama tik ta žala, kuri yra nusikalstamos veikos (pasireiškusios veikimu ar neveikimu), kurią padaro kaltu pripažintas asmuo, pasekmė. Kiekvienu atveju sprendžiant, ar yra pagrindas atlyginti žalą, ar asmuo (fizinis arba juridinis) turi teisinę pareigą atlyginti žalą, turi būti įvertintos visos faktinės bylos aplinkybės, atskleidžiančios konkretaus asmens padarytą nusikalstamą veiką, kaltę, žalą ir parodančios priežastinį ryšį, t. y. tai, jog būtent padaryta veika lėmė žalingų padarinių atsiradimą.

Kartu kasacinis teismas nurodė ir tai, kad BPK 115 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendra taisyklė, pagal kurią, priimdamas apkaltinamąjį nuosprendį, teismas, remdamasis įrodymais dėl civilinio ieškinio pagrįstumo ir dydžio, visiškai ar iš dalies patenkina pareikštą civilinį ieškinį arba jį atmeta. Tenkindamas civilinį ieškinį, teismas gali nesilaikyti ieškinio ribų, jeigu ieškinio dydis neturi

įtakos nusikalstamos veikos kvalifikavimui ir baudmės dydžiui. BPK tiesiogiai nurodo tik vieną atvejį, kada civilinis ieškinys gali būti paliekamas nenagrinėtas: BPK 115 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad, priimdamas išteisinamąjį nuosprendį, teismas palieka civilinį ieškinį nenagrinėtą, jeigu kaltinamasis išteisinamas, nes nėra nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių turinčios veikos, palikdamas civiliniam ieškoviui teisę pareikšti ieškinį civilinio proceso tvarka. Tačiau teismų praktikoje, konstatavus tokio civilinio ieškinio išsprendimo teisinio reguliavimo spragą, pripažįstama, kad, pvz., nutraukiant baudžiamąją bylą dėl senaties ir kitais atvejais, civilinis ieškinys gali būti paliktas nenagrinėtas, taip neužkertant kelio asmeniui, patyrusiam žalos, reikšti civilinį ieškinį civilinio proceso tvarka.

Apžvelgiamoje byloje civilinė ieškovė teikė civilinį ieškinį baudžiamajame procese vienai iš nuteistųjų, kuri net nebuvo kaltinama nusikalstama veika padariusi žalos civilinei ieškovei, ir patirtus nuostolius grindė tuo, kad, civilinio proceso tvarka pripažinus įmonės bankrotą tyčiniu, žalą kreditori (civilinei ieškovei) turi pareigą atlyginti įmonės vadovai. Taigi, teisėjų kolegijos vertinimu, civilinė ieškovė šioje baudžiamojoje byloje reišė civilinį ieškinį ne dėl tiesiogiai jai nusikalstama veika padarytos žalos, o iš esmės naudojosi kreditoriaus teise pareikšti tiesioginį ieškinį bankrutavusios ir likviduotos bendrovės vadovui, taigi ieškinį, kurio nagrinėjimo ir sprendimo BPK nereguliuoja.

Apeliacinės instancijos teismas civilinį ieškinį patenkino iš dalies ir civilinei ieškovei iš vieno iš nuteistųjų buvo priteista dalis kaip avanso pagal suklastotą rangos sutartį perduotos sumos, kurią civilinė ieškovė jam perdavė. Šiame kontekste kasacinis teismas pažymėjo, kad nors paprastai tokie ieškiniai turėtų būtų paliekami nenagrinėti, apeliacinės instancijos teismo sprendimas tenkinti civilinį ieškinį iš dalies šioje byloje nekeičiamas. Tokią išvadą teisėjų kolegija padarė, pirma, neblogindama civilinės ieškovės padėties, antra, todėl, kad šis apeliacinės instancijos teismo sprendimas, skirtingai nuo civilinio ieškinio dalies, kuri buvo palikta nenagrinėta, iš esmės susijęs su nuteistojo nusikalstama veika padaryta žala. Apeliacinės instancijos teismas įvertino tai, jog asmuo yra nuteistas už avanso pasisavinimą iš bankrutavusios įmonės, kuri yra skolinga civilinei ieškovei, ir plačiai motyvavo, kodėl nagrinėjamu atveju jis priteisia atitinkamą sumą civilinės ieškovės naudai iš faktinio bendrovės vadovo.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai paliko dalį civilinio ieškinio nenagrinėtą, neužkirsdamas kelio civilinei ieškovei ginti savo teises civilinio proceso tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-255-976/2024

III. CIVILINĖS BYLOS

Daiktinė teisė

Dėl servituto nustatymo sąlygų, taip pat nuosavybės teisės apribojimo paties savininko valia ir jo reikšmės, sprendžiant dėl negatorinio ieškinio tenkinimo sąlygų

Ieškovė prašė įpareigoti atsakovę pašalinti tujų gyvatvorę ir tvorą. Atsakovė priešieškiniu prašė nustatyti neterminuotą servitutą viešpataujančiųjų daiktų – tvoros ir tujų – naudojimui pagal paskirtį užtikrinti.

Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad tvora ir gyvatvorė, dėl kurių kilo ginčas, yra ieškovės sklype, nutolusios per 1,1 m nuo įregistruotos sklypo ribos, tačiau šie ginčo objektai nuosavybės teise priklauso gretimo žemės sklypo savininkei – atsakovei. Pirmosios instancijos teismas, konstatavęs ieškovės kaip žemės sklypo savininkės teisių pažeidimą, nusprendė patenkinti jos negatorinį ieškinį, kuriuo reikalaujama pašalinti ginčo objektus iš jai priklausančio žemės sklypo, o atsakovės priešieškinių dėl servituto nustatymo atmetė. Apeliacinės instancijos teismas priėmė priešingą sprendimą – ieškinį atmetė, o priešieškinių patenkino.

Kasacinis teismas išaiškino, kad tvora ar gyvatvorė, kaip antraeiliai daiktai, neturi pagrindiniams daiktams būdingos savarankiškos funkcinės paskirties, tokių antraeilių daiktų naudojimas, siejant juos su pagrindinio daikto funkcinė paskirtimi, galimas tik tuo atveju, kai šie nekilnojamieji daiktai yra tame žemės sklype, kurį pagrindinio daikto savininkas siekia atitverti, arba ant to sklypo ribos. Kasacinis teismas pažymėjo, jog atsakovė, prašydama nustatyti servitutą, siekia atitverti ne tik savo sklypą nuo ieškovės sklypo, bet ir ieškovei priklausančio sklypo dalį, kad ši būtų priskirta atsakovės naudojimui. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas servitutą nustatė nesant vienos iš CK 4.126 straipsnyje įtvirtintų sąlygų nustatyti servitutą teismo sprendimu – negalėjimo normaliomis sąnaudomis naudoti nekilnojamąjį daiktą pagal paskirtį nesinaudojant kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančiu daiktu ar jo dalimi.

Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: antraeiliams daiktams, kurie, būdami kitam asmeniui priklausančiame žemės sklype, praranda sąsajumą su pagrindiniu daiktu ir kurie, kaip neturintys savarankiškos funkcinės paskirties, negali tapti pagrindiniais daiktais (pvz., tvora, gyvatvorė), servitutas negali būti nustatomas, kadangi nėra vienos iš CK 4.126 straipsnyje įtvirtintų sąlygų nustatyti servitutą teismo sprendimu – negalėjimo normaliomis sąnaudomis naudoti nekilnojamąjį daiktą pagal paskirtį nesinaudojant kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančiu daiktu (jo dalimi). Tokie antraeiliai daiktai (tvora, gyvatvorė), kaip savarankiškos

funkcinės paskirties, nesusietos su pagrindinio daikto funkcinė paskirtimi, neturintys nuosavybės teisės objektai, paprastai negali būti pripažinti viešpataujančiais daiktais kitam asmeniui priklausančio gretimo žemės sklypo ar jo dalies atžvilgiu.

Taip pat kasacinis teismas išaiškino, jog savininko valia apriboti savo nuosavybės teisę turi būti aiškiai išreikšta tam, kad nekiltų abejonių dėl tokio nuosavybės teisės apribojimo. Be to, pagal bendrąją taisyklę daiktinių teisių ir nekilnojamojo daikto suvaržymo sandoriai turi būti sudaromi notarine forma.

Kasacinis teismas nurodė, kad byloje nėra duomenų ir bylą nagrinėję teismai nenustatė, kad ieškovė su ankstesne atsakovei priklausančio žemės sklypo savininke sudarė atskirą notarinės formos susitarimą, kuriuo ieškovė aiškiai išreiškė savo sutikimą ar leidimą dėl ginčo objektų statymo ir sodinimo ieškovės sklypo dalyje. Apeliacinės instancijos teismo sprendime nurodytuose sandoriuose nėra nuostatų, iš kurių būtų galima spręsti apie tokį ieškovės sutikimą ar leidimą. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, jog atsakovės elgesys suvaržant ieškovės teises buvo teisėtas.

Remdamasis nurodytais argumentais kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-227-381/2024

Dėl daugiabučio namo administratoriaus atsakomybės namo atnaujinimo (modernizavimo) darbų procese

Ieškovas (daugiabučio namo buto savininkas) prašė teismo įpareigoti atsakoves (buto modernizavimo darbus atlikusią rangovę ir daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų administratorę) ištaisyti nustatytus darbų trūkumus, taip pat priteisti nuostolių, kuriuos ieškovas patyrė kreipdamasis į teisininkus dėl pretenzijos surašymo, atlyginimą.

Bylą nagrinėję teismai ieškinio reikalavimus tenkino iš dalies – atsakingu už trūkumų pašalinimą ir nuostolių atlyginimą pripažino tik darbus atlikusį rangovą, o reikalavimus daugiabučio namo administratorėi atmetė.

Kasacinis teismas išaiškino, kad daugiabučio namo administratorius privalo veikti butų ir kitų patalpų savininkų interesais, jo, kaip užsakovo, statybos rangos sutartiniuose santykiuose teisė reikalauti, kad rangovas pašalintų trūkumus (defektus), santykiuose su butų ir kitų patalpų savininkais vertintina kaip pareiga reikalauti, kad rangovas trūkumus (defektus) pašalintų. Tik kontrolės, kad statybos rangos sutartis būtų tinkamai įvykdyta bei pasiektas tinkamas jos rezultatas,

kuris būtų perduotas naudos gavėjams (butų ir kitų patalpų savininkams), užtikrinimas gali būti vertinamas kaip veikimas naudos gavėjų (butų ir kitų patalpų savininkų) interesais, o kartu – tinkamas bendrojo naudojimo objektų administratoriaus pareigų vykdymas. Paaiškėjus, kad atlikti statybos darbai turėjo trūkumų (defektų), atsakovė, daugiabučio namo administratorė, turėjo pareigą veikti taip, kad trūkumai (defektai) būtų pašalinti.

Kasacinis teismas nurodė, kad bylą nagrinėję teismai nepagrįstai nusprendė, jog atsakovė, daugiabučio namo administratorė, yra netinkama atsakovė pagal ieškinį dėl statybos darbų trūkumų pašalinimo. Teismai nepagrįstai rėmėsi CK 4.244 straipsnio 1 dalimi, kadangi šioje teisės normoje įtvirtintas teisinis reguliavimas šioje byloje apskritai nėra aktualus. Ieškovas nėra trečiasis asmuo administravimo teisiniuose santykiuose. Jis šiuose santykiuose yra administruojamo turto bendraturtis ir naudos gavėjas, t. y. asmuo, kurio interesais turto administratorius privalo veikti.

Kasacinis teismas taip pat nusprendė, kad daugiabučio namo administratorės, kuri buvo užsakovė statybos rangos sutartiniuose santykiuose dėl daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo), ir rangovės civilinė atsakomybė daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkams už pagal tokią sutartį atliktų darbų defektų pašalinimą, nustačius visas daugiabučio namo administratorės civilinės atsakomybės sąlygas, yra solidarioji.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimų dalis, kuriomis ieškinio reikalavimai daugiabučio namo administratorėi buvo atmesti, ir šią bylos dalį perdavė apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-248-403/2024

Prievolių teisė

Dėl procesinių palūkanų paskirties ir jų skaičiavimo

Ieškovė prašė teismo priteisti jai iš atsakovės gyvenamųjų namų defektų pašalinimo išlaidas ir 5 proc. metines palūkanas. Ieškovė nurodė, kad prašoma priteisti suma yra eksperto anksčiau išnagrinėtoje byloje nustatytos gyvenamųjų namų stogų remonto išlaidų ir ieškovės naudai toje byloje priteistos sumos skirtumas. Minėtoje byloje paskyrus ekspertizę, buvo nustatyta, kad trūkumų pašalinimo kaina yra didesnė, nei prašė priteisti ieškovė. Nors teismas pripažino, kad eksperto padarytos išvados yra pagrįstos, ir jomis vadovavosi, vis dėlto, atsižvelgdamas į pirmiau nurodytą aplinkybę, kad ieškovės prašyta priteisti suma buvo mažesnė, nei nustatė ekspertas, teismas priteisė ieškovei jos nurodytą sumą stogų remonto išlaidoms atlyginti. Teismas taip pat

priteisė ieškovei ir 5 proc. metines procesines palūkanas, skaičiuojamas nuo ieškovei priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.

Bylą nagrinėję teismai ieškinį tenkino. Atsakovė kasaciniame skunde teigė, kad ieškovės prašomos atlyginti papildomos stogų remonto išlaidos jau buvo jai atlygintos, priteisiant ieškovei anksčiau išnagrinėtoje byloje procesines palūkanas.

Kasacinis teismas išaiškino, kad procesinės palūkanos yra susijusios su konkrečia teismo kreditoriui priteista pinigų suma ir skolininko pareiga ją sumokėti, t. y. jos yra skirtos paskatinti skolininką sumokėti būtent šią sumą ir atlyginti kreditoriui būtent tuos nuostolius, kurie atsirado dėl to, kad skolininkas nesumoka iš jo priteistos sumos per bylos nagrinėjimo laikotarpį ir vėliau, teismui šią sumą priteisus iš skolininko. Todėl tuo atveju, kai kreditorius, kuriam buvo priteistos procesinės palūkanos, reikalauja papildomai atlyginti ir kitus nuostolius, atsiradusius dėl to, kad bylos nagrinėjimo ir teismo sprendimo vykdymo metu jis negalėjo naudotis priteistais pinigais, procesinės palūkanos turėtų būti įskaitytos į tokius kreditoriaus prašomus atlyginti nuostolius.

Antra vertus, tai, kad teismas, patenkinęs kreditoriaus pagrindinį reikalavimą, kartu priteisia jam procesines palūkanas, taip atlygindamas jo minimalius nuostolius, savaime nereiškia, kad kreditorius negali reikšti skolininkui kitų su pagrindine prievole susijusių ar iš jos kylančių reikalavimų, kurie nėra laikomi kreditoriaus nuostoliais, atsiradusiais dėl skolininko vengimo įvykdyti piniginę prievolę, ir kurių nepadengia jam jau priteistos procesinės palūkanos. Taip pat ir tuo atveju, kai kreditoriaus reikalavimas skolininkui kyla iš prievolės, kuri gali būti įvykdyta dalimis, ta aplinkybė, kad teismas, tenkindamas kreditoriaus reikalavimą įvykdyti dalį piniginės prievolės, priteisė jam procesines palūkanas, nekliudo kreditoriui reikalauti įvykdyti kitą prievolės dalį, dėl kurios reikalavimai anksčiau nebuvo pareikšti, ir sumokėti procesines palūkanas nuo šios sumos.

Kasacinis teismas nurodė, kad nėra pagrindo teigti, jog ieškovei anksčiau išnagrinėtoje byloje priteistos procesinės palūkanos, skaičiuojamos nuo jai priteistos sumos, reikalingos stogų remonto trūkumams atlyginti, kompensuoja ieškovės šioje byloje prašomą priteisti sumą. Ieškovei anksčiau išnagrinėtoje byloje priteistos procesinės palūkanos yra skirtos tam, kad atsakovė būtų paskatinta skubiau sumokėti ieškovei teismo priteistą sumą ir kompensuoti ieškovės nuostolius, atsiradusius dėl to, kad atsakovė naudojosi šia faktiškai ieškovei priklausančia pinigų suma bylos nagrinėjimo ir teismo sprendimo vykdymo laikotarpiu, tačiau jos nekompensuoja pagrindinės prievolės sumos.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-251-381/2024

Sutarčių teisė

Dėl subjekto, nesudariusio krovinių vežimo sutarties, teisės pareikšti vežėjui reikalavimą dėl gavėjui nepristatyto (prarasto) krovinių

Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės nuostolių atlyginimą. Ieškovė nurodė, kad iš Italijos įmonės pirko elektros prekes, už jas visiškai atsiskaitė. Vėliau ieškovė susitarė su pardavėja dėl dalies pristatytų prekių grąžinimo ir išrašė Italijos įmonei sąskaitą. Ieškovės išrašytą sąskaitą minėta įmonė įsipareigojo apmokėti po prekių pristatymo į Italiją. Ieškovė perdavė atsakovei (vežėjai) krovinį pagal surašytą tarptautinį krovinių vežimo automobilių keliais važtaraštį. Atsakovė įsipareigojo pervežti ir pristatyti krovinį gavėjai Italijos įmonei, tačiau šio sutartinio įsipareigojimo tinkamai neįvykdė, t. y. krovinių nepristatė nurodytai gavėjai.

Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad krovinių pervežimą atgal į Italiją užsakė pati grąžinamų prekių pardavėja. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad ieškovė nėra krovinių vežimo sutarties šalis, nes krovinių siuntėja ir gavėja yra Italijos įmonė. Dėl to teismas nusprendė, kad ieškovė neturi teisės pareikšti reikalavimo atsakovei. Be to, teismo vertinimu, byloje pateikti įrodymai patvirtina, kad atsakovė tinkamai pristatė krovinį gavėjai. Apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad ieškovė, neatgavusi už grąžinamas prekes sumokėtų pinigų dėl to, jog Italijos įmonė nurodė jų negavusi, turi teisę pareikšti reikalavimą vežėjai dėl nuostolių atlyginimo. Apeliacinės instancijos teismas taip pat nusprendė, jog byloje pateiktų įrodymų nepakanka tam, kad būtų galima konstatuoti krovinių tinkamą pristatymą gavėjai, todėl ieškinį patenkino visiškai.

Kasacinis teismas nurodė, jog krovinių praradimu pažeidžiama savininko nuosavybės teisė, todėl nepriklausomai nuo to, kad jis pats tiesiogiai nedalyvauja pervežimo procese, jo pažeista teisė turi būti ginama. Teisę į ieškinį šis asmuo turi ir tai išplaukia iš krovinių pervežimo sutarties, kaip specifinės sutarties trečiojo asmens naudai, pobūdžio. Kasacinis teismas išaiškino, jog teisę reikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo iš vežėjo turi asmuo, kuris faktiškai patyrė nuostolių dėl krovinių praradimo, sugadinimo ar pavėluoto pristatymo. Tai geriausiai atitinka civilinės atsakomybės prasmę ir paskirtį. Todėl nuostolių atlyginimo galėtų reikalauti krovinių gavėjas, siuntėjas, asmuo, sudaręs sutartį su vežėju ir atlyginęs nuostolius siuntėjui ar gavėjui, taip pat prekių savininkas, jei jis nėra nei siuntėjas, nei gavėjas, bet jo turtui padaryti nuostoliai krovinių praradus, sugadinus ar jį pavėluotai pristačius.

Atsižvelgdamas į bylą nagrinėjusių teismų nustatytą aplinkybę, kad ieškovė pervežimo procese dalyvavo kaip faktinė siuntėja, perdavusi jai nuosavybės teise priklausančią krovinių vežėjai,

faktiškai vykdžiusiai krovinio pervežimą ir turėjusiai jį pristatyti gavėjai, kasacinis teismas konstatavo, jog apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad ieškovė šiuo atveju turi teisę pareikšti reikalavimą atsakovei. Taip pat kasacinis teismas pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles, atsakovei iškėlė pernelyg aukštą įrodinėjimo standartą, todėl nepagrįstai nusprendė, jog atsakovės pateiktų įrodymų nepakanka konstatuoti, kad krovinyje buvo tinkamai pristatytas gavėjai.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-225-381/2024

Civilinė atsakomybė

Dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo

Ieškovė prašė teismo priteisti iš atsakovės nuostolių atlyginimą, tvirtindama, kad atsakovė netinkamai vykdė ir pažeidė šalių sudarytą vežimų organizavimo ir vagonų varymo į privažiuojamąjį kelią sutartį, nes nepagrįstai atsisakė iš Kauno geležinkelio stoties nuvežti vagonus iki Baltarusijos Respublikos pasienyje esančios geležinkelio stoties.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė. Teismai nustatė, kad atsakovė, atsižvelgdama į surinktus duomenis, pagrįstai susilaikė nuo veiksmų, kuriais galėjo būti išvengiama Lietuvos Respublikoje įgyvendinamomis tarptautinėmis sankcijomis nustatytų apribojimų, todėl jos veiksmai negali būti laikomi neteisėtais. Teismai pažymėjo, kad negalima daryti išvados, jog atsakovė sprendimą taikyti sankcijas priėmė aplaidžiai, todėl nusprendė, kad nėra pagrindo jai taikyti civilinę atsakomybę remiantis 2014 m. kovo 17 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi, 10 straipsnio 1 dalimi.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad jeigu į sankcionuotų asmenų sąrašą įtrauktas asmuo valdo ar kontroliuoja kitą subjektą, neįtrauktą į sąrašą, šio subjekto lėšos ir ekonominiai išteklių taip pat turi būti įšaldomi, siekiant apriboti į sąrašą įtrauktų asmenų galimybę naudotis tokio subjekto lėšomis ir (ar) ekonominiais išteklių.

Taip pat kasacinis teismas konstatavo, kad civilinei atsakomybei taikyti už Europos Sąjungos taikomų sankcijų įgyvendinimą būtina nustatyti šias sankcijas taikiusio asmens neteisėtus veiksmus įgyvendinant sankcijas ir aplinkybę, jog toks elgesys nulemtas aplaidaus elgesio.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-220-611/2024

Dėl juridinio asmens teisinio ir faktinio vadovo civilinės atsakomybės rūšies

Ieškovė (juridinis asmuo) ieškiniu prašė priteisti solidariai iš atsakovų (teisinių ir faktinio ieškovės vadovų) žalos atlyginimą.

Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino iš dalies ir priteisė ieškovei žalos atlyginimą tik iš vieno atsakovo (faktinio vadovo), ieškinio reikalavimus kitiems atsakovams (teisiniams vadovams) atmetė. Apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo sprendimą pakeitė ir, atsižvelgdamas į ieškovės teisinių vadovų vadovavimo laikotarpius, atitinkamomis sumomis solidariai iš visų atsakovų ieškovės naudai priteisė žalos atlyginimą.

Kasacinis teismas nurodė, kad sprendžiant, ar tuo pačiu metu veikusių faktinio ir teisinio juridinio asmens vadovų civilinė atsakomybė yra dalinė ar solidarioji, pagal jų neteisėtus veiksmus ir kilusią žalą saistančio priežastinio ryšio pobūdį reikia nustatyti, ar buvo jų bendrininkavimas ir koks jis buvo (siaurąja ar plačiąja prasme).

Taip pat kasacinis teismas nusprendė, kad apeliacinės instancijos teismas, konstatavęs teisinių juridinio asmens vadovų ir faktinio juridinio asmens vadovo objektyviojo bendrininkavimo faktą (atvejus, kai žala atsiranda tik dėl kelių atskirų, pavienių priežasčių sąveikos, t. y. keli pažeidėjai veikia atskirai neturėdami bendro ketinimo sukelti žalą, vienas apie kito neteisėtus veiksmus dažniausiai nežinodami, tačiau žala atsiranda tik dėl to, kad kiekvieno jų veiksmai buvo būtinoji žalos atsiradimo priežastis), teisingai nusprendė, jog jų atsakomybė ieškovei už padarytą žalą yra solidari.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-243-403/2024

Dėl antstolio pareigos perduoti vykdomąjį dokumentą bankroto administratoriui ir antstolio civilinės atsakomybės

Ieškovė prašė teismo priteisti iš antstolio nuostolių atlyginimą už tai, kad jis priverstinio vykdymo procese ieškovės naudai neišieškojo skolos dalies. Ieškovės teigimu, skola jos naudai nebuvo išieškota dėl to, kad antstolis nesiėmė visų reikalingų priemonių teismo sprendimui kuo

greičiau ir realiai įvykdyti, be to, neteisėtai perdavė vykdomąjį dokumentą skolininkui priklausančios individualios įmonės, kuriai buvo vykdomas bankroto procesas ne teismo tvarka, bankroto administratoriui.

Bylą nagrinėję teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai atsakovo patvarkymo užbaigti vykdomąją bylą ir vykdomojo dokumento perdavimo bankroto administratoriui nevertino kaip neteisėto veiksmo atsakovo deliktinės atsakomybės požiūriu. Teisiškai pagrįsta pripažinta apeliacinės instancijos teismo išvada, kad, pagal Įmonių bankroto įstatyme įtvirtintą imperatyvų teisinį reglamentavimą, vykstant individualios įmonės bankroto procesui (nepriklausomai nuo to, ar šis procesas vyksta teismo, ar ne teismo tvarka), paraleliai vykstantis individualus išieškojimas iš šios įmonės savininko yra negalimas. Nepriklausomai nuo to, ar atsakovas būtų perdavęs vykdomąjį dokumentą bankroto administratoriui (kreditorių susirinkimui) ar ne, vykstant individualios įmonės bankroto procesui vykdymo veiksmų vykdomojoje byloje jis negalėjo atlikti, nepažeisdamas imperatyvaus Įmonių bankroto įstatyme įtvirtinto individualaus išieškojimo draudimo.

Pasisakydamas dėl neteisėtu antstolio neveikimu (nereagavimu į ieškovės prašymą areštuoti skolininkės turtą) ieškovei padarytos žalos fakto ir dydžio, be kita ko, įrodinėjimo naštos paskirstymo, kasacinis teismas išaiškino, kad, kai dėl neteisėtų antstolio veiksmų (neveikimo) netenkama galimybės išieškoti iš tam tikro skolininko turto, išieškotojui padaryta žala (netiesioginiai nuostoliai) gali būti apskaičiuojama kaip prarastos galimybės vertė (skirtumas tarp išieškotojo naudai dėl antstolio neteisėtų veiksmų (neveikimo) neišieškotos sumos ir atitinkamo dydžio išieškotojo reikalavimo teisės į skolininko turtą tikrosios vertės).

Nustačius, kad iš skolininkės sąskaitoje buvusių lėšų galėjo būti vykdomas išieškojimas, vien ta aplinkybė, kad ieškovė nėra vienintelė išieškotoja, nesudaro pagrindo jos reikalavimą visiškai atmesti – tokiu atveju ieškovės prarastos galimybės vertė turėtų būti apskaičiuojama pagal tą sumą, kurią ji turėjo teisę gauti, atsižvelgiant į kitų išieškotojų reikalavimus.

Taip pat kasacinis teismas nurodė, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai paskirstė šalims tenkančią įrodinėjimo našta. Ieškovei įrodžius, kad dėl neteisėto antstolio neveikimo išieškojimas nebuvo nukreiptas į skolininkės banko sąskaitoje buvusias lėšas, našta įrodyti, kad iš šių lėšų negalėjo būti išieškoma arba kad iš jų ieškovės naudai jų būtų buvę išieškota mažiau, nei nurodo ieškovė, teko ne ieškovei, o nuo pareikšto reikalavimo dėl žalos atlyginimo besiginančiam antstoliui.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria buvo atmestas ieškinio reikalavimas dėl žalos, padarytos antstoliui

neteisėtai neareštavus skolininkės banko sąskaitų, ir šią bylos dalį perdavė iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-127-823/2024

Darbo teisė

Dėl biudžetinės įstaigos vadovo pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų nustatymo

Ieškovas (biudžetinės įstaigos vadovas) prašė teismo įpareigoti atsakovę (savivaldybę) pakeisti su juo sudarytos darbo sutarties sąlygas, nuo 2022 m. sausio 1 d. iki 2023 m. sausio 1 d. padidinant jo koeficientą iki 19,812, o nuo 2023 m. sausio 1 d. – iki 20,748, priteisti solidariai iš savivaldybės ir biudžetinės įstaigos neišmokėto darbo užmokesčio dalį, delspinigius ir procesines palūkanas. Ieškovas ieškinį grindė nuo 2022 m. sausio 1 d. ir 2023 m. sausio 1 d. galiojusi Valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymu (toliau – Įstatymas), kuriuo buvo padidinti biudžetinių įstaigų darbuotojų koeficientai.

Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino iš dalies ir įpareigojo atsakovę pakeisti su ieškovu sudarytos darbo sutarties sąlygas, nuo 2022 m. sausio 1 d. iki 2023 m. sausio 1 d. padidinant ieškovo koeficientą iki 16,44, o nuo 2023 m. sausio 1 d. – iki 18,36. Apeliacinės instancijos teismas pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad įstatyme nustatyto koeficientų intervalo maksimali riba ieškovo pareigybei negali būti didinama. Kadangi nuo 2022 m. sausio 1 d. iki 2023 m. sausio 1 d. mero potvarkiu ieškovui buvo nustatytas didesnis koeficientas nei įstatyme nustatytas maksimalus jo dydis, tai apeliacinės instancijos teismas ieškovo prašymo padidinti šį koeficientą netenkino, o nuo 2023 m. sausio 1 d. koeficientą padidino iki įstatyme nustatytos maksimalios ribos – 15,3.

Kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai nustatė ieškovui taikytinus koeficientus, ir išaiškino, kad pagal Įstatymą ieškovo A1 lygio pareigybės koeficientui taikomas bazinis 20 procentų padidinimas, o 30 procentų padidinimas yra specialusis ir taikomas tik socialinių paslaugų srities darbuotojams, apskaičiuojamas nuo Įstatyme nustatyto minimalaus koeficiento ir pridedamas prie jau turimos sumos. Kasacinis teismas pabrėžė, kad pagal Įstatymą valstybės ir savivaldybių įstaigų vadovų koeficientai negali būti didesni nei Įstatyme nustatyta maksimali jų riba.

Taip pat kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog ieškovui, kaip biudžetinės įstaigos vadovui, nuo 2022 m. sausio 1 d. galiojo

maksimalaus 13,7 pareiginės algos pastoviosios dalies koeficiento apribojimas, o nuo 2023 m. sausio 1 d. – 15,3. Kadangi Įstatymu nuo 2023 m. sausio 1 d. maksimalus ieškovui galimas taikyti pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientas buvo padidintas iki 15,3, tai apeliacinės instancijos teismas, apskaičiavęs ieškovo pareiginės algos pastoviosios dalies 19,11 koeficientą, pagrįstai nusprendė tenkinti dalį ieškinio reikalavimo ir nustatyti, kad nuo 2023 m. sausio 1 d. ieškovo pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientas turi būti Įstatyme nustatytas maksimalus koeficientas – 15,3.

Remdamasis nurodytais argumentais kasacinis teismas paliko nepakeistą apeliacinės instancijos teismo nutartį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-238-943/2024

Civilinio proceso teisė

Dėl baudos skolininkui, nevykdančiam teismo sprendimo, skyrimo

Pareiškėja antstolė pateikė teismui sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą, kuriame nurodė, kad skolininkas nevykdo teismo sprendimu nustatyto įpareigojimo – per 12 mėnesių nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos savo lėšomis nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvietę, ir prašė teismo skirti jam baudą už teismo sprendimo nevykdymą.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai antstolės pareiškimo netenkino, kadangi nustatė, kad teismo sprendime yra aiškiai nurodyti sprendimo neįvykdymo padariniai – Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos (toliau – Inspekcija) teisė atlikti veiksmus už skolininką, kai šis jų neįvykdo. Taigi Inspekcijai teismo sprendimu taip pat buvo leista nugriauti savavališkai pastatytą skolininko valdomą statinį ir sutvarkyti statybvietę skolininko lėšomis.

Kasacinis teismas nurodė, kad, skolininkui neatlikus teismo sprendime ar privalomajame nurodyme išvardytų veiksmų, pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį gali būti taikomos sprendimo neįvykdymo pasekmės, o skolininko pareiga vykdyti teismo sprendimą (pašalinti neteisėta pripažintos statybos padarinius) vis tiek išlieka. Teismo sprendime net ir leidus išieškotojai Inspekcijai nugriauti savavališkai pastatytą statinį, vis dėlto nėra paneigiama už teismo sprendimo įvykdymą atsakingo skolininko pareiga įvykdyti teismo sprendimą, nes teismo sprendimas yra privalomas visiems fiziniams asmenims ir turi būti vykdomas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Taigi, teismams nustačius, kad yra neįvykdytas teismo sprendimas, įpareigojęs skolininką pašalinti

neteisėtos statybos padarinius, turi būti sprendžiamas klausimas dėl baudos skolininkui skyrimo nepriklausomai nuo teismo sprendimu nustatyto įpareigojimo pobūdžio bei išieškotojos Inspekcijos galimybės pačiai įvykdyti teismo sprendimą. Teismas, sprenddamas klausimą dėl baudos skolininkui skyrimo, turi patikrinti, ar nėra aplinkybių, sudarančių pagrindą atleisti skolininką nuo baudos skyrimo, nes bauda už sprendimo, įpareigojusio pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, neįvykdymą teismo skiriama kaltės pagrindu.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas teismų procesinius sprendimus panaikino ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261-781/2024

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt